

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen

Ohje tutkimuksen suorittajalle

Ohje 11/2016

Sisälllys

1.	Ohjeen tarkoitus	3
2.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ammattihenkilöiden valvonta	3
2.1.	Yleistä	3
2.2.	Ammattiharjoittamisen yleiset edellytykset ja laissa säädetyt turvaamistoimenpiteet	3
3.	Ammattillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen	4
3.1.	Selvittämismahdollisuudet	4
3.2.	Terveydentilan ja ammattillisen toimintakyvyn arviointi ja merkitys	5
4.	Tutkimuksen suorittaminen	6
4.1.	Tutkittavan ammattihenkilön ja tutkivan lääkärin asema	6
4.2.	Tutkimuksen suunnittelu	6
4.3.	Tutkimuksen aloittaminen	7
4.4.	Oikeus tietojen keräämiseen	7
4.5.	Tutkimuksen laajuus ja suorittaminen	8
4.6.	Kustannukset	8
5.	Tutkimuksen perusteella annettava lausunto	9
5.1.	Yleistä	9
5.2.	Lausunnon rakenne	10
5.2.1.	Johdanto	10
5.2.2.	Esitiedot	10
5.2.3.	Tutkimushavainnot	11
5.2.4.	Yhteenveto ja johtopäätökset	12
5.2.5.	Allekirjoitus	13

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

Tutkimuksen suorittajalle

Sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen

1. Ohjeen tarkoitus

Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirasto (jäljempänä Valvira) voi tarvittaessa määrätä selvittäväksi sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan.

Tämän ohjeen tarkoituksena on ohjeistaa ja yhdenmukaistaa sosiaalihuollon ammattihenkilön terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn selvittämiseen liittyvää menettelyä Valviran velvoitettua ammattihenkilön lääkärintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin.

2. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonta

2.1. Yleistä

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonnan tavoitteena on edistää **asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon palvelujen laatua.**

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonnasta säädetään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015; jäljempänä SosAmhaL). SosAmhaL:n 15 §:n 2 momentin mukaan Valvira ohjaa ja valvoo valtakunnallisesti sosiaalihuollon ammattihenkilöitä. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo toimialueellaan toimivia sosiaalihuollon ammattihenkilöitä. Valvontaviranomaiset noudattavat pykälän 3 momentissa säädettyä työnjakoa. Sen mukaan Valviran toimivaltaan kuuluvat muun ohella asiat, jotka saattavat edellyttää turvaamistoimenpiteitä.

Ammattioikeudet ja osin myös ammattihenkilövalvonnassa mahdolliset seuraamukset poikkeavat toisistaan riippuen siitä, onko kyse laillistetuista vai nimikesuojatuista ammattihenkilöistä. Laillistettuja eli ammatinharjoittamisoikeuden saaneita ammattihenkilöitä ovat sosiaalityöntekijät, sosionomit ja geronomit. Nimikesuojatuilla ammattihenkilöillä on yksinoikeus tietyn ammatinimikkeen käyttämiseen. Nimikesuojattuja ammattihenkilöitä ovat lähihoitajat, kodinhoitajat ja kehitysvammahoitajat.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöt merkitään sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin. Lisätietoja ammattioikeuksista www.valvira.fi.

2.2. Ammatinharjoittamisen yleiset edellytykset ja laissa säädetty turvaamistoimenpiteet

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden toimiminen edellyttää riittäviä ammattitaitoja ja -tietoja sekä sitä, että ammattihenkilö kykenee terveydentilansa ja toimintakykynsä puolesta toimimaan ammatissaan.

Mikäli ammatinharjoittamisen edellytykset osoittautuvat puutteellisiksi, eivätkä työnantajan toimenpiteet ole riittävät asiakasturvallisuuden varmistamiseksi, Valvira voi ryhtyä turvaamistoimenpiteisiin. Turvaamistoimenpi-

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

teiden tarkoitus on varmistaa asiakasturvallisuus ja ehkäistä vaaratilanteet.

Valvira voi SosAmhaL:n 20 §:n perusteella muun muassa rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta määrääjäksi tai toistaiseksi taikka poistaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeuden määrääjäksi tai toistaiseksi. Samoin Valvira voi kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä määrääjäksi tai toistaiseksi.

Lain 21 §:n mukaan Valvira voi päättää 20 §:ssä säädetystä toimenpiteestä myös silloin, jos ammattihenkilö on sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn perusteella taikka perustellusti todetun ammattitaidottomuuden vuoksi kykenemätön toimimaan sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatissa.

Valvira voi SosAmhaL:n 23 §:n perusteella väliaikaisena turvaamistoimenpiteenä rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta tai kieltää harjoittamasta ammattia. Valvira voi samoin väliaikaisesti kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asianomaista ammattinimikettä. Turvaamistoimenpide voidaan määrätä väliaikaisena kunnes kaikki asian lopulliseksi ratkaisemiseksi tarvittava selvitys on saatu.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamista, menettämistä ja takaisinsaamista sekä kirjallisen varoituksen antamista koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan Valviran sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnassa.

3. Ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen

3.1. Selvittämismahdollisuudet

Valvonnan kannalta on olennaista, että valvontaviranomaisella on mahdollisuus tarvittaessa selvittää sosiaalihuollon ammattihenkilön kykenevyyttä toimia ammatissaan. Valviralla on oikeus saada salassapitosäynnösten estämättä valvontatehtävän suorittamiseksi tietoja ja selvityksiä (Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta, 669/2008, 6 §). Sosiaalihuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia antamaan Valviralle tai aluehallintovirastolle niiden pyytämät välttämättömät tiedot ja selvitykset (SosAmhaL 6 §).

Valvira voi hankkia ammattihenkilön terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn selvittämiseksi mm. seuraavia selvityksiä:

- potilasasiakirjat terveyden- ja sosiaalihuollon toimintayksiköistä ja itsenäisesti toimivilta sosiaalihuollon ammattihenkilöiltä
- hoitavan lääkärin lausunto
- työnantajan lausunto
- reseptiselvitys ammattihenkilölle toimitetuista lääkkeistä
- muita asiakirjoja eri viranomaisilta tai yhteisöiltä (esim. Kelalta)

Kaikissa tapauksissa edellä mainitut selvitykset eivät kuitenkaan riitä ammattihenkilön terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn arvioimiseen. Näissä tilanteissa on mahdollista velvoittaa ammattihenkilö selvityksen

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

saamiseksi tutkimukseen. **Valvira voi SosAmhaL:n 19 §:n 1 momentin nojalla velvoittaa sosiaalihuollon ammattihenkilön lääkärintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että tämä on sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn takia kykenemätön toimimaan ammatissaan.**

Jos sosiaalihuollon ammattihenkilö ei suostu selvittämiseen, Valvira voi asiakasturvallisuuden varmistamiseksi kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattiaan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asetuksella säädettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (SosAmhaL 19 § 4 mom.).

3.2. Terveystilan ja ammatillisen toimintakyvyn arviointi ja merkitys

Arvioitaessa sairauksien, päihteiden väärinkäytön, iän ja muiden vastaavien seikkojen merkitystä ammatinharjoittamiskykyyn on otettava huomioon henkilön ammatti ja hänen tosiasiallisten työtehtäviensä luonne. Sosiaalihuollon eri ammatit ja työtehtävät edellyttävät eritasoisia kykyä itsenäiseen päätöksentekoon, vastuun ottamiseen ja toimintaan. **Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu ammatillinen toimintakyky ei ole sama kuin esimerkiksi työeläkelainsäädännössä tarkoitettu työkyky.**

Ammatinharjoittamiskyvyn selvittämisessä arvioidaan erityisesti riskejä, jonka ammattihenkilön sairaus, päihteiden väärinkäyttö, ikä tai muut syyt aiheuttavat asiakasturvallisuudelle. Selvittämisen yhteydessä arvioidaan, kykeneekö ammattihenkilö tehtäviinsä ja miltä osin. Selvittämisen on perustuttava riittävän laajaan ja perusteelliseen tutkimukseen.

Valvira ratkaisee, onko ammattihenkilö käynyt laissa tarkoitettulla tavalla kokonaan tai osittain kykenemättömäksi harjoittamaan ammattiaan. Arviointi perustuu ammattihenkilön terveydentilasta saatuun selvitykseen sekä selvitykseen ammattihenkilön työtehtävistä, työskentelyolosuhteista ja työssä suoriutumisesta. Valvira ei ole arvioinnissaan sidottu tutkimuksen suorittaneen lääkärin lausunnossaan esittämiin johtopäätöksiin, joskin käytännössä tutkimuksen perusteella annetulla lausunnolla on merkittävä painoarvo Valviran arvioinnissa. Ammatinharjoittamisoikeuteen puuttuminen on puuttumista perustuslaissa turvattuun oikeuteen hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla, minkä vuoksi ammatinharjoittamisoikeuteen voidaan puuttua vain siinä määrin kuin se on turvaamistoimenpiteen tarkoituksen saavuttamiseksi perusteltua.

Terveystilan vaikutusta ammatinharjoittamisoikeuteen voidaan valaista seuraavilla esimerkeillä:

Esimerkki 1: Sosiaalityöntekijän työsuhteet olivat toistuvasti päättyneet päihtyneenä työskentelyyn ja nyt uudessa työsuhteessa hänet oli työnantajan toimesta ohjattu alkoholiongelman vuoksi päihdeohjelmaan, joka ei tuonut parannusta tilanteeseen. Sosiaalityöntekijän katsottiin terveydentilan selvityksen perusteella kärsivän vaikeasta päihderiippuvuudesta ja olevan päihteiden väärinkäytön vuoksi kykenemätön toimimaan sosiaalityöntekijän ammatissa.

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

Esimerkki 2: Sosiaalityöntekijä oli kärsinyt pitkään psyykkisistä ongelmista ja lääkeriippuvuudesta. Hän oli kuitenkin hoidon jälkeen vieroittunut riippuvuudesta. Hänen katsottiin olevan asiakasturvallisuuden vaarantamatta kykenevä toimimaan sosiaalityöntekijän tehtävissä, mikäli työnantaja on tietoinen hänen tilanteestaan. **Työntekijän ammatinharjoittamisoikeutta rajoitettiin siten, että hän sai toimia ainoastaan julkisyhteisön ylläpitämässä sosiaalihuollon toimintayksikössä toisen,** Valviran erikseen tähän tehtävään hyväksymän itsenäisesti ammattiaan harjoittamaan oikeutetun sosiaalityöntekijän johdon ja valvonnan alaisena.

Esimerkki 3: Ikääntyvän kotipalvelussa työskentelevän lähihoitajan todettiin toistuvasti unohtavan työhönsä kuuluvia tehtäviä niin, että hänen hoidossaan olevien asiakkaiden turvallisuus katsottiin vaarantuvan. Työnantaja ohjasi lähihoitajan työterveyshuoltoon, jossa hänelle tehdyissä testeissä todettiin alkava Alzheimerintauti. Hänet ohjattiin jatkotutkimuksiin ja määrättiin sairauslomalle. Työnantaja epäili työntekijän hakeutuvan sairausloman aikana töihin yksityiselle sektorille ja teki ilmoituksen Valviralle. Myös esimerkiksi vaikeat mielenterveydenhäiriöt, joihin ei liity päihdeongelmia, voivat muodostua esteeksi sosiaalihuollon ammatissa toimimiselle.

4. Tutkimuksen suorittaminen

4.1. Tutkittavan ammattihenkilön ja tutkivan lääkärin asema

Jos ammattihenkilö ei Valviran määräyksestä huolimatta hakeudu terveydentilatutkimukseen tai jättää sen kesken, häntä ei voida pakottaa tutkimukseen. Kieltäytymisellä on kuitenkin merkitystä Valviran päättäessä hänen ammatinharjoittamisoikeudestaan.

Tutkimusta suorittava lääkäri toimii tutkimusta suorittaessaan ja lausuntoa antaessaan asiantuntijan asemassa. Tutkivan lääkärin on säilytettävä puolueettomuutensa. Tutkiva lääkäri ei saa ryhtyä ajamaan tutkittavan henkilön tai minkään muun tahon etua tai asiaa.

Mahdollisista esteellisyysskysymyksistä tai muista epäselvistä kysymyksistä on syytä olla yhteydessä Valviraan.

4.2. Tutkimuksen suunnittelu

Valvira antaa ammattihenkilölle itselleen päätöksen, jolla se velvoittaa hänet terveydentilan selvittämiseen. Ammattihenkilön pitää esittää päätös liitteineen sen sairaalan ylilääkärille, jonne hän hakeutuu tutkimukseen. Erilistä lähetettä ei tarvita. Päätöksessä on määriteltävä, millaisessa ja minkä tasoisessa sairaalassa tai muussa toimintayksikössä selvitys on suoritettava. Samoin päätöksessä on määriteltävä, onko tutkimuksen perustuttava osastoseurantaan vai riittääkö polikliininen terveydentilan selvittäminen. Edelleen on voitu määritellä muita edellytyksiä tutkimukselle, tutkimuspaikalle tai tutkimuksen suorittajalle. Ylilääkärin (vastaava lääkäri) tehtäviin kuuluu päätöksen saatuaan arvioida, täyttyvätkö edellytetyt vaatimukset kyseisessä tutkimuspaikassa.

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

Ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittämistä tarkoittavaan Valviran päätökseen on yleensä liitetty ammattihenkilön terveydentilaa ja toimintaa koskevia asiakirjoja. Päätöksen liitteet on tavallisesti väärinkäytösten välttämiseksi merkitty Valviran leimalla. **Tutkimuspaikan on edellytettävä, että päätös kokonaisuudessaan kaikkin liitteineen toimitetaan sen käyttöön ennen tutkimuksen aloittamista.**

Tutkimuksen suorittaminen on suunniteltava ennen sen aloittamista. Tutkittavan kanssa voidaan pitää tässä yhteydessä ns. esihaastattelu, jolloin tutkittavalle myös annetaan informaatiota tutkimuksen suunnitellusta ajankohdasta ja toteutuksesta. Tutkimusta suunniteltaessa on perehdyttävä huolellisesti Valviran päätökseen ja sen liitteisiin. Päätöksessä on myös määritelty, millaisista seikoista tietoa erityisesti tarvitaan.

Tutkimus pitää suunnitella siten, että se voidaan suorittaa ja sen perusteella Valviralle annettava lausunto toimittaa viiveettä. Valvira ilmoittaa päätöksessään, mihin mennessä terveydentilan tutkimus on suoritettava. Tutkimukseen hakeutumisen tarkka ajankohta jää tutkittavan itsensä päätettäväksi. Tutkimusta suunniteltaessa on otettava huomioon Valviran asettama määräaika. Jos tutkimusta ei voida suorittaa asetetussa määräajassa, aikataulusta on neuvoteltava Valvirassa asian esittelijänä toimivan virkamiehen kanssa.

Ammattihenkilöllä on oikeus valittaa Valviran ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittämistä koskevasta päätöksestä hallinto-oikeuteen. Päätös on valituksesta huolimatta pantava heti täytäntöön. Muutoksenhaku ei siten estä tutkimuksen suorittamista.

4.3. Tutkimuksen aloittaminen

Tutkimuspaikan ylilääkärin on ilmoitettava Valviralle tutkimuksen alkamisesta, sen todennäköisestä kestosta sekä siitä, kuka on vastuussa tutkimuksen suorittamisesta.

Ylilääkärin on ilmoitettava Valviralle myös, mikäli tutkimus jostain syystä keskeytyy. Ilmoitukseen on liitettävä tutkimuksesta vastanneen lääkärin antama selvitys siihen mennessä suoritetuista tutkimuksista ja niiden perusteella mahdollisesti tehdyistä johtopäätöksistä.

Tutkittavalle henkilölle selvitetään ennen tutkimuksen aloittamista tai sen yhteydessä suoritettavan tutkimuksen luonne samoin kuin se, että kaikki mitä tutkittava ilmaisee, saattaa tulla sisällytetyksi Valviralle annettavaan lausuntoon.

4.4. Oikeus tietojen keräämiseen

Tutkimukseen määrittämisen syyt ilmenevät Valviran päätöksestä ja sen liitteistä. Tutkivan lääkärin on perehdyttävä näihin asiakirjoihin. Valvira on pyrkinyt liittämään päätökseensä asian selvittämisen kannalta tarpeelliset tiedot. Jos tutkimuksen suorittaja arvioi, että toimitettu aineisto on puutteellinen, hänen on syytä olla yhteydessä asian esittelijään Valvirassa.

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

Tutkimuksen suorittaja voi tutkimuksen aikana hankkia asiaan uutta selvitystä, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Lisäselvityksen hankkiminen suoraan tutkimuspaikkaan edellyttää kuitenkin tutkittavan suostumusta. Tietoa voidaan pyytää esimerkiksi aikaisemmista hoitopaikoista, työpaikoilta tai sosiaaliviranomaisilta.

4.5. Tutkimuksen laajuus ja suorittaminen

Terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn selvittämisen on perustuttava riittävän laajaan ja perusteelliseen tutkimukseen. Tutkimuksen laajuus ja kesto arvioidaan tapauskohtaisesti. Valvira pitää ohjeellisena osastotutkimuksen kestoajana enintään 3 viikkoa. Erityistapauksissa mainittu aika voi jonkin verran ylittyä. Tutkimuksen suorittajan on oltava tällaisessa tilanteessa yhteydessä asian esittelijään. Tutkimuksia suoritettaessa tulisi välttää ”turhia” osastopäiviä, esimerkiksi siten, että jos erillisiä tutkimuksia ei voida suorittaa heti arviointijakson jälkeen, tutkittava kotiutetaan niiden välillä. Tutkimuksia ei tule epätarkoituksenmukaisesti jatkaa tilanteessa, jossa johtopäätökset voidaan tehdä nopeasti (esim. hyvin vaikea ajankohtainen päihderiippuvuus tai akuutti psykoosi). Tutkimuksen perusteella annettavaa lausuntoa koskevassa jaksossa (luku 5) on otettu kantaa myös tutkimusten suorittamisen laajuuteen.

4.6. Kustannukset

Tutkimuksesta aiheutuvat kustannukset maksetaan valtion varoista. Aiheutuneita kustannuksia koskevan laskun tulisi olla yhtäältä eritelty ja toisaalta keskitetty siten, että kaikki suoritettut tutkimukset sisältyvät samaan laskuun. Jos tutkimusjaksoa ennen, sen yhteydessä tai sen jälkeen tutkittavalle on annettu hoitoa, ei kustannuksia tältä osin voi laskuttaa Valviralta, vaan hoidon kustannuksista vastaa henkilön kotikunta.

Laskua ei lähetetä Valviralle lausunnon mukana, vaan erikseen verkkolaskuna lausunnon lähettämisen jälkeen. Laskun yhteydessä ei saa lähettää muuta aineistoa. Tarkemmat laskutustiedot ovat:

Verkkolaskuosoite (ovt-tunnus): 003715670576
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
Y-tunnus: 1567057-6
ALV-tunnus: FI15670576
Verkkolaskuoperaattori: Itella Information Oy
Välittäjä-tunnus: 003710948874

Laskuissa pyydetään käyttämään tilausviitteenä asian esittelijän nimeä ja diaarinumeroa (ilmenevät Valviran määräysasiakirjasta).

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

5. Tutkimuksen perusteella annettava lausunto

5.1. Yleistä

Tutkimuksen perusteella annetaan lausunto Valviralle. Lausunnon laajuus määräytyy tapauskohtaisesti. Lausunnon on perustuttava riittävän laajaan ja perusteelliseen lääketieteelliseen tutkimukseen. Tutkittavan terveydentilasta annetun lausunnon tarkoituksena on antaa objektiivinen kuva tutkitavasta ja hänen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta toimintakyvystään sekä nimenomaan **arvioida hänen kykenevyyttään toimia ammatiaan vastaavissa sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä.**

Lausunnossa on käytettävä selkeää kieltä. Vieraskielisiä sanoja on syytä välttää. Mikäli niitä käytetään, lausuntoon pitää merkitä suomen- tai ruotsinkielinen vastine tai selostus.

Lausunnon on perustuttava sellaisiin tietoihin, joiden paikkansa pitävyydestä lääkäri itse on vakuuttunut. Näin ollen lausunto ja siinä esitetyt johtopäätökset eivät saa nojata yksinomaan tutkittavalta ja Valviralta saatuihin tietoihin, vaan pääasiassa lausunnon antajan saamiin omiin tietoihin, tutkimuspaikassa tehtyihin havaintoihin ja suoritettujen tutkimusten (mm. laboratorio- ja kuvantamislöydökset, psykologiset ja neuropsykologiset tutkimukset) tuloksiin.

Lausuntoon on sisällytettävä kaikki johtopäätösten kannalta olennainen tieto. Tietoja lausuntoon kirjattaessa ja niiden merkitystä arvioitaessa on huomioitava ja mainittava, mistä ja keneltä tiedot on saatu. Lausunnossa on otettava kantaa mahdolliseen ristiriitaan henkilön oman kertomuksen ja muualta saadun tiedon välillä.

Valvira ottaa päätöstä tehdessään huomioon kaiken ammattihenkilöä koskevan selvityksen, eikä ole välttämättä sidottu niihin johtopäätöksiin, joita lausunnossa esitetään.

Lausunto toimitetaan **viivytyksettä** suoraan Valviralle (Valvira, Kirjaamo, PL 210, 00281 Helsinki). Lausunnosta annetaan jäljennös tutkittavalle itselleen, ellei sen sisältämien tietojen antaminen vaaranna vakavasti hänen terveydentilaansa (Henkilötietolaki 27 § 2 mom.).

Lausunto tutkittavan terveydentilasta on annettava Valviran asettamassa määräajassa. Mikäli tutkiva lääkäri tarvitsee lisäaikaa lausunnon antamiseen, hänen on otettava yhteyttä asiaa Valvirassa käsittelevään esittelijään.

Jos tutkimusyksikön ylilääkäri ei ole itse suorittanut tutkittavan terveydentilan tutkimusta tai osallistunut sen suorittamiseen, hänen on liitettävä oma lausuntonsa tutkivan lääkärin antamaan lausuntoon.

Lausuntoon on liitettävä jäljennökset kaikista tutkimusjakson aikana syntyneistä potilasasiakirjoista, mukaan lukien hoitohenkilökunnan tekemistä merkinnöistä.

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

5.2. Lausunnon rakenne

Tutkittavan terveydentilasta annetussa lausunnossa noudatetaan lääkärinlausuntojen yleistä jaottelua:

1) johdanto

2) esitiedot (Valviran päätöksestä ja liitteistä ilmenevät seikat sekä tutkittavan itsensä antamat esitiedot ja muualta saadut tiedot eriteltyinä)

3) tutkimushavainnot (status) sekä erityistutkimukset ja niiden tulokset

4) johtopäätökset

5) vakuutus ja allekirjoitus / allekirjoitukset

5.2.1. Johdanto

Lausunto osoitetaan Valviralle.

Johdanto-osassa ilmoitetaan, milloin ja kenestä Valvira on määrännyt terveydentilatutkimuksen tehtäväksi, sekä omana kappaleenaan, missä ja milloin (tutkimusjakson alkamis- ja päättymispäivämäärät tai polikliinisessä tutkimuksessa tutkimuspäivät) tutkimus on suoritettu.

Tutkittavan henkilöllisyyden toteamistapa on ilmoitettava.

5.2.2. Esitiedot

Valviran päätöksestä ja liiteasiakirjoista ilmenevät tiedot

Lausunnon alussa todetaan ne syyt, joiden vuoksi Valvira on velvoittanut tutkittavan henkilön hankkimaan terveydentilaselvityksen. Lisäksi tutkivan lääkärin on kuvattava muut Valviran päätöksestä ja sen liiteasiakirjoista ilmenevät, asian käsittelyn kannalta olennaiset tiedot.

Tutkittavalta itseltään saadut tiedot

Lausunnossa kuvataan riittävän laajasti fyysisten ja psyykkisten sairauksien anamnestiset tiedot unohtamatta mainita tutkittavan mahdollisesti käyttämää lääkitystä.

Tutkittavan antamat tiedot elämänvaiheistaan ja oloistaan kuvataan varsinkin niiltä osin, kuin ne täydentävät muualta saatuja tietoja tai poikkeavat niistä. Asiatietojen luettelemisen ohella on kiinnitettävä huomiota tutkittavan omiin kokemuksiin, käsityksiin ja tunteisiin sekä hänen ihmissuhteidensa laatuun ja keskeisiin ongelmiinsa ja niiden ratkaisuyrityksiin ja -keinoihin.

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

Tutkimuksen aikana hankitut selvitykset

Tietoja esitettäessä on mainittava tiedon lähde. Erityisen tarkasti on esitettävä selostus niistä tiedoista ja tietolähteistä, joita tutkimusta suorittavalla lääkäriellä on käytössään tutkittavan ammatinharjoittamiseen liittyen.

Tiedossa olevat seikat tutkittavan kasvuoloista, elämänvaiheista, ihmisuhteista, sosiaalisesta sopeutumisesta, mahdollisesta päihteiden tai huumeiden käytöstä ja aikaisemmista mahdollisista rikoksista on kuvattava niiltä osin, kuin ne liittyvät tai niillä on vaikutusta ammatinharjoittamiseen.

5.2.3. Tutkimushavainnot

Somaattinen tutkimus

Tutkittavalle suoritetaan hänen terveydentilansa ja ammatillisen toimintakykynsä selvittämiseksi tarvittavat somaattiset tutkimukset. Somaattiset tutkimukset tehdään siinä laajuudessa kuin tutkittavan terveydentilan ja toimintakyvyn selvittäminen sitä kulloinkin edellyttää. Kaikkien tutkimusten tulokset selostetaan lausunnossa. Erityisesti poikkeavien löydösten merkityksen arviointiin tulisi kiinnittää huomiota. Tarvittaessa mukaan liitetään erikoislääkärin, esim. sisätautilääkärin tai neurologin lausunnot tai kuvantamistutkimusten tai EEG-tutkimusten tuloksista annetut lausunnot.

Päihdesairauksissa ja orgaanisissa aivosairauksissa on kiinnitettävä erityistä huomiota somaattisten tutkimusten laajuuteen. Monissa tapauksissa tarvitaan asianmukaisella tavalla tutkittuja, toistetusti otettuja lääkeaine- ja huumausainetutkimuksia, joiden tulokset on yksityiskohtaisesti kuvattava. Tehdyt seulontatutkimukset on varmistettava ja varmistuksen tulos on kirjattava lausuntoon.

Havainnot tutkittavan psyykkisestä tilasta

Havainnot tutkittavan psyykkisestä tilasta kuvataan erikseen. Lausunnossa kuvataan muun muassa tutkittavan asennoituminen tutkimukseen ja sen suorittajiin. Lisäksi kuvataan tutkittavan olemukseen ja käyttäytymiseen sekä koettuihin ja mahdollisesti ilmeneviin psyykkisiin oireisiin ja psykiatriseen sairauteen viittaavat piirteet. Lausunnossa kuvataan myös tutkittavan sairaudentuntoa, mielialaa, tunne-elämän häiriöitä, asenteita ja kognitiivisia toimintoja sekä hänen kykyään oivaltaa ongelmiaan ja asettua muiden ihmisten asemaan.

Asiakasturvallisuusriskiä arvioitaessa on tärkeää kiinnittää huomiota aikaisempaan sairaushistoriaan ja sairaudentuntoon sairauden pahenemisvaiheissa sekä tutkittavan kykyyn arvioida omia edellytyksiään tehdä työtään.

Lausunnossa kuvataan henkilökunnan hoitajakson aikana tekemät havainnot. Ne voivat koskea esimerkiksi tutkittavan yleistä selviytymistä ja käyttäytymistä erilaisissa tilanteissa sekä suhtautumista muihin potilaisiin ja omaisiin.

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

Tapauksissa, joissa tutkittavalla on esimerkiksi bentsodiatsepiinilääkitys ja joissa arvioinnin suorittaja pitää todennäköisenä, että se on vaikuttanut merkitsevällä tavalla tutkimustuloksiin, tämä tulisi nimenomaisesti mainita lausunnossa.

Psykologinen ja neuropsykologinen tutkimus

Psykologinen ja neuropsykologinen tutkimus on pääsääntöisesti aina suoritettava, kun epäillään mielenterveydenhäiriön, päihteiden käytön, neurologisen sairauden tai muun vastaavan syyn alentavan tutkittavan ammatillista toimintakykyä.

Psykologin lausunnossa on erityisesti arvioitava tutkittavan kykyä toimia sosiaalihuollon ammattihenkilönä.

Valviralle annettavaan lausuntoon on sisällytettävä psykologin laatima yhteenveto tutkimuksen perusteella tehdyistä johtopäätöksistä. Lausunnossa kuvataan mahdollisimman selkeästi psykologin saama kuva tutkittavan keskeisistä ongelma-alueista ja persoonallisuudesta sekä mahdollisten löydösten vakavuudesta. Lausuntoon liitetään psykologin tai neuropsykologin lausunto kokonaisuudessaan.

5.2.4. Yhteenveto ja johtopäätökset

Yhteenvedossa esitetään aluksi tiivistetysti tutkimuksen aikana esiin tulleet keskeiset seikat: somaattiset ja psykiatriset taudinmääritykset ja muut deskriptiiviset psyykkisen rakenteen kuvaukset, lääkkeiden, päihteiden tai huumeiden käyttö, sairautentunto, sairauden edellyttämät hoidot lääkityksineen, toimintakyvyn puutteet, työkyvyttömyys ja mahdollinen jatkohoidon tarve. Yhteenvedossa on esitettävä arvio tutkittavan sairauden, häiriön tai ongelman ennusteesta.

Seuraavaksi esitetään tiivistetysti lääketieteellisesti perustellut kannanotot olennaisiin kysymyksiin, erityisesti kannanotot siihen, miten todetut seikat vaikuttavat henkilön toimintaedellytyksiin ja kykyyn suoriutua sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävistään itsenäisesti tai toisen sosiaalihuollon ammattihenkilön ohjauksen ja valvonnan alaisena. Lisäksi esitetään arvio tutkittavan ammattitoiminnan mahdollisesti aiheuttamasta asiakasturvallisuusriskistä. Tarvittaessa on esitettävä arvio siitä, minkä tasoista tehtävistä henkilö voi suoriutua asiakasturvallisuutta vaarantamatta.

Tutkimuksen suorittava lääkäri esittää perustellun käsityksensä tutkittavan henkilön terveydentilasta sekä siitä, voiko tutkittava harjoittaa sosiaalihuollon ammattitoimintaa aiheuttamatta asiakasturvallisuusriskiä. Tutkivien lääkäreiden on otettava kantaa siihen, onko mahdollinen asiakasturvallisuusriski pysyvä, tilapäinen tai ajoittain esiintyvä. Jos asiakasturvallisuusriski liittyy tiettyihin erityisolosuhteisiin, kuten **itsenäiseen työskentelyyn, tämä mainitaan erikseen.**

Mikäli kysymyksessä on tutkijan käsityksen mukaan rajatapaus, jossa olisi mahdollista päätyä useampaan johtopäätökseen, esitetään eri vaihtoehdot perusteluineen.

Dnro 6501/05.00.00.05/2016

3.11.2016

Jos tutkittavan kieltäytymisen tai muun puutteellisen tiedon takia ei ole riittäviä edellytyksiä luotettavasti arvioida tutkittavan terveydentilaa tai hänen edellytyksiään toimia ammatissaan, tämä on todettava lausunnossa. Tällöin otetaan, mikäli mahdollista, kantaa jatkotutkimusten tarpeellisuuteen ja toteuttamistapaan.

Lausunnossa esitetään, tarvitseeko tutkittava jatkossa psykiatrista, päihdealan tai somaattista avo- tai sairaalahoitoa. Hoidon tarve perustellaan. Lausuntoon kirjataan myös mahdollisesti jo sovitut hoidon järjestelyt.

5.2.5. Allekirjoitus

Lausunto vahvistetaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 23 §:n mukaisella vakuutuksella "minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan". Lausunto päivätään, allekirjoitetaan ja varustetaan nimen selvennyksellä sekä maininnalla tutkivan lääkärin erikoisalasta ja virka-asemasta.